

... (Ik vond ... het overdreven om voor zijn geval het zwaarbeladen woord 'desertie' in de mond te nemen en zo'n verstrekkende maatregel als uitstoting uit de partij te nemen. Met deze conclusie kwamen Jaap en ik in de vergadering terug en zelfs van Exter heeft zich daar zonder verzet bij neergelegd.'

Hoe nu verder? Van Exter bleef, zo vermoeden wij, bepleiten dat de CPN weer naar voren zou treden, maar dat denkbeeld vond geen steun. Boven de namen van alle leden van de derde illegale leiding en die van de Groot (diens naam werd als eerste genoemd) verscheen in *De Waarheid* van 14 mei een door de Groot opgestelde verklaring, niet van het 'dagelijks bestuur der CP' maar van 'het bestuur van de illegale Communistische Partij', waarin de oprichting werd bepleit van 'een nieuwe partij die alle vooruitstrevende en democratische krachten verenigt en er naar streeft met de kerken in vrede te leven' – de CPN zou niet terugkeren maar vervangen worden door een Vereniging van vrienden van *De Waarheid*.

De Groot no. 1 en geen CPN meer! Beide besluiten wekten in communistische kringen sterke weerstanden. Er kwam een commissie om de Groots houding na april '43 grondig te onderzoeken (haar rapport schijnt niet veel om het lijf gehad te hebben²) en de leden van de nieuwe leiding reisden naar afdelingsvergaderingen om de argumenten van opposanten te ontzenuwen.

Eind mei vertrokken van Exter, Koejemans en Reuter met medewerking van het Militair Gezag met een auto (er reden nog geen treinen) naar Parijs om er het congres van de Franse Communistische Partij bij te wonen. Dat vertrek verontrustte de Groot in hoge mate – samen met Blokzijl ging hij die drie achterna maar kwam daarbij niet verder dan Brussel. Van van Exter, Koejemans en Reuter kreeg hij daar na hun terugkeer uit Parijs te horen dat Thorez (inmiddels naar Parijs teruggekeerd) en Duclos betoogd hadden dat het besluit om de CPN op te heffen volmaakt onjuist was. De Groot wilde er aan vasthouden. Besloten werd, de opinie van de leider der Belgische Communistische Partij in te winnen. Niet alleen deze keurde het genomen besluit af maar dat deed ook zijn vroegere verbindingsman met Moskou (toen een geheime agent van de

¹ F. Reuter: *De Communistische Partij van Nederland in oorlogstijd – Herinneringen* (1978), p. 125. ² Jegens haar verklaarde Brandenburg dat de Groot zich volgens gegeven consignes verre had gehouden van het illegale werk – toen hij in '57 in Oost-Berlijn op zijn sterfbed lag, liet hij Gerben Wagenaar bij zich komen, aan wie hij toen bekende dat hij om de Groot te sauveren een valse verklaring had afgelegd.